

Négy hónappal 85. születésnapja előtt, türelmesen viselt hosszú szenvedés után szólította magához a Gondviselés a keresztény szociális reformkísérletek nagy öregjét - így emlékezett a Nemzetőr 1988. júniusi számában, Közi Horváth József halálát követően.

Tisztelt Emlékező Közösség!

Emlékezni és imádkozni jöttünk ma össze. 25 évvel halála után jött el az idő – még, ha csak egy pillanatra is –, hogy megálljunk és megemlékezzünk falunk egykori szülöttjéről.

„Úgy ment el az élők sorából, mint ahogy utolsó 25 évében élt, csendesen, szerényen, lelkipásztori szolgálatában készülve a találkozásra Krisztussal. Pedig voltak évek, amikor éppen a hangja, kiváló szónoki képessége jellemezte egyéniségét” – ezekkel a szavakkal búcsúzott Kovács K. Zoltán, egykori tanítványa.

Igen, Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Már egészen fiatalon, 28 évesen a Káptalan napilapjának a szerkesztője, illetve ebben az időben a keze alól került ki az Igazság című, elsősorban a szegények gondjaival foglalkozó havi újság. Az 1930-as évektől kezdve folyamatosan jelennek meg szociális, társadalmi, nemzeti sorskérdéseket feszegető írásai. Neve új fejezetet jelentett a magyar röpirat irodalom történetében. 1939-ig megjelent négy röpirata, több mint egymillió példányban kelt el. Olyan szám volt ez akkor, amire nem volt még példa Magyarországon. 86 évvel ezelőtt, 1937-ben ezekben a napokban jelent meg „Nemzetiszínű pogányság” című röpirata, melyet akkor a magyar könyvpiac egyik legnagyobb szenzációjának tartottak.

„Jönnie kell egy jobb kornak, amely visszaadja az emberiség hitét, megtisztítja az erkölcsöket és minden ember, minden család számára biztosítja a kenyeret, a megbecsülést, a boldogabb életet” – fogalmazta meg bevezetőjében időtálló gondolatait.

Szintén ezekben az években, 1935-től az újjászerveződő Katolikus Akció első országos főtitkára. „Alapos szociológiai tudást egyesített magában a legjobb szónoki tulajdonságokkal. A Katolikus Akció szervezetének megalkotásánál és országos akcióinak megindulásánál ő lett az első országos titkár, aki az agitációs körutakon kívül kitűnő felvilágosító népi röpiratokkal tette nevét ismerté és megbecsülté” – írja könyvében Nyisztor Zoltán.

Időközben újjászervezte és felvirágoztatta a Giesswein Sándor által alapított „Győri és Győrvidéki Keresztény Szociális Egyesületet” és tagja lett a szabad királyi város törvényhatósági bizottságának.

Nagy hatást váltott ki 1938. március végén elmondott budapesti beszéde – melyet a rádió is közvetített: „Minden kor társadalmának vannak jellegzetes vágyai, törekvései. A mi korunknak két ilyen jellegzetes vágya van: egyik a nemzeti gondolat, a másik a szociális érzés uralomra segítése. Nincsen és nem is lehet keresztény, aki nem örül, hogy végre a magyarság lelkét is elkapja a nemzeti gondolat sodrása – mondotta szentbeszédében örökérvényű igazságait.

Gondolatai ekkor már nemcsak a papi, hanem politikai hitvallását is tükrözték. Az 1939. évi választásokkor Győr városának egyik képviselőjeként került be az Országgyűlésbe. A Magyar Élet Pártja, majd a Keresztény Párt állandó vezérszónoka a Parlamentben. Ezen évek alatt mind jelentősebb közéleti szerepet vállal. Civil szervezetek sorra kéri fel ünnepi beszédek megtartására. 1942 júniusában az Egyházközségi Munkás Szakosztályok zászlóavatási ünnepségén a következőképp fogalmazott:

„Az a világ, amely letűnt, vissza nem térhet többé. Új világ jön, milliók és milliók által vágyott új rend, amelyben nem csak szó lesz az emberszeretet, hanem élő valóság. Ahol nemcsak pusztá szó a tiszta családi élet, a becsület, ahol csak kétféle ember lesz: becsületes vagy gazember” – 71 évvel később újra aktualitást nyernek gondolatai.

Országgyűlési képviselőként is szociális-, családvédelmi kérdések, illetve a földbirtok, az ipar és a kereskedelmet érintő témák foglalkoztatják. Egykori küzdőtársa, dr. Vida István, sírjánál így emlékezett: „a munkások barátja és szószólója, a ragyogó népszónok, akinek Isten, a haza és a szegény nép ügye volt a legfontosabb. Egyenes, tiszta ember maradt akkor is, amikor képviselőként a parlamentbe került...gerincesnek maradt holta napjáig, s ezt a tényt érdemes sohasem elfelejteni...”

A történelem pedig igazolja az elmondottakat: 1944. március 22-én a képviselőházban a németek által végrehajtott letartóztatások és az alkotmányos rend megsértésének ügyét felvető Közi Horváth Józsefet képviselőtársai rendreutasították, lehurrogták és nem hagyták szóhoz jutni.

Ugyanez év november 4-én, a nyilas hatalomátvételnél a Parlamentben Közi Horváth József a törvényellenességeket ostromozó beszédet mondott, amit a sajtó

teljesen elhallgatott. Serédi Jusztinián bíboros hercegprímás állítása szerint tiltakozott Szálasi nemzetvezetői kinevezése ellen, de erről sem maradt fenn írott dokumentum.

Az erősödő kommunista rendőrhatalom befolyása elől 16 hónapi bujdosás után 1947 elején menekült külföldre. Az emigrációban gyorsan megtalálta életművének lelkipásztori és keresztény közéleti elkötelezettségéből fakadó folytatását. Innsbruckban a tiroli magyar menekültek lelkeseként kezdte, majd Párizsban maga köré gyűjtötte a katolikus reformmozgalmak, a kereszténydemokrata fiatal értelmiségiek táborát, és velük együtt megalapította a Magyar Keresztény Népmozgalmat – számol be életének e szakaszáról a Nemzetőr című lap.

Arról, hogy milyen tiszteletnek, megbecsülésnek örvendett az emigrációban is, engedjenek meg egy történetet, mely a New York-i francia konzulátuson történt: Párizsban kiállított menekült-útlevéllel volt kint, közeledett annak lejáratára, de egy kötelezettsége rövid időre még Amerikába kötötte. Meghosszabbítani nem lehetett, új útlevélért Párizsba kellett volna mennie. Az ügy a főkonzul elé került, aki behívta a jogászát, megkérdezve: hogy szól ilyen esetre a törvényes rendelkezés? A beosztott válasza: A paragrafusok konzulátusi meghosszabbítást nem tesznek lehetővé. Mire a főkonzul: Akkor most menjen vissza a szobájába és keresse meg azt a paragrafust, amelynek alapján én ezt mégis megadhatom.

Tisztelt Emlékezők!

Az 1956-os forradalom és szabadságharc leverése után sem vesztette el jövőbe vetett hitét, azonban figyelme mindinkább lelkipásztori és írói hivatása felé fordult. Valamennyi írása arra irányult, hogy erősítse a hosszú nyúl emigrációban, elsősorban a fiatal nemzedékek keresztény hitét, magyar öntudatát és határozott politikai ellenállását. Csendes visszavonultságban dolgozott Apor Vilmos, vértanú győri püspök életrajzán és megörökítette Mindszenty József bíboros hercegprímás tanítását és életáldozatát.

Mindszentyhez való kapcsolatában mindennél beszédesebb, hogy 1975. május 5-én a hercegprímás az alábbi kiegészítést csatolta végrendeletéhez: A Mindszenty Alapítvány tanácsában állandóan foglaljon helyet három katolikus magyar pap, akik az emigrációban teljesítettek vagy teljesítenek magyar lelkipásztori szolgálatot. Halálom esetére az én helyemet foglalja el a tanácsban Dr. Közi Horváth József.

Tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Közi Horváth József halálával a '30-as évek közepével kezdődő hazai katolikus reformkorszak erkölcsi, szociális és politikai megújulást sürgető nagy nemzedékének egyik iránymutató egyénisége távozott – ahogy írja visszaemlékezésében Kovács K. Zoltán.

Közel negyed évszázadnak kellett eltelnie, hogy Közi Horváth József méltó helyére kerülhessen itt szülőfalujában. Idén lesz születésének 110. évfordulója, készüljünk fel rá, emlékezzünk méltón. Megfogadva intelmeit, ahogy ő fogalmazott: „Életünk példájával mutassuk meg, hogy őseinknek nem vagyunk méltatlan utódai, mert ma is töretlenül él bennünk eleink alázatos hite, tiszta erkölcsé és áldozatos hazaszeretete.”